

EEN BETER EUROPA BEGINT NU

Harry van Bommel en Niels de Heij

SP

INHOUD

Een beter europa begint nu

	Het Europa-debat komt er aan!	p. 3
	Deze notitie in het kort	p. 4
1	Europese samenwerking: een goed idee	p. 5
2	Een democratischer Europa	p. 9
3	Een slanker Europa	p. 13
4	De grootte van de Europese Unie	p. 17
5	Een vruchtbaar landbouwbeleid	p. 21
6	Een betaalbare Europese Unie	p. 23

Het Europa-debat komt er aan!

Toen Nederland in de lente van 2005 in rep en roer raakte vanwege het referendum over de Europese Grondwet, lag ik in bed met hernia. Dat was flink balen. Mijn werk in de campagne, waarin de SP pleitte voor een nee-stem, werd echter meer dan voortreffelijk overgenomen door mijn collega Harry van Bommel. Hij groeide snel uit tot hét gezicht en dé stem van het progressieve verzet tegen een megalomane grondwet met daarachter een opdoemende Europese superstaat.

Vanaf m'n bed was het geruststellend én geweldig te zien dat het 'nee' tegen de voorgestelde grondwet níét weggezet kon worden als Hollandse bekrompenheid of al te simpel nationalisme. Integendeel, het lukte Harry van Bommel en zijn bondgenoten om steeds meer mensen aan zijn kant te krijgen, ondanks de verwoede en vaak vermakelijke pogingen van partijen als PvdA, GroenLinks en D66 hun achterban toch 'ja' te laten zeggen.

Vermakelijk was het, thuis op bed, te zien hoe ook de regering volkomen in paniek raakte omdat het volk niet deed wat de regering wilde. Hoe meer onheil en rampspoed er door de verschillende bewindslieden afgeroepen werd over de bevolking als die nee zou durven zeggen, hoe meer mensen overtuigd raakten dat nee zeggen dit keer echt het allerverstandigst zou zijn en ja stemmen een onverantwoord risico met zich meedroeg. De uitroep van premier Balkenende dat hij Europees voor gek zou staan als het Nederlandse volk hem niet volgde, was voor velen de uitsmijter. Het ging toch om waarlijk meer dan de eer en goede naam van de man die al te ondoordacht in Rome zijn handtekening al onder de Europese Grondwet had gezet, zonder na te denken of zijn bevolking in Nederland dat wel wenste!

Op 1 juni 2005 won de bevolking het van de regering en het grootste deel van de Nederlandse politiek. In het eerste nationale referendum ooit zei een bijna tweederde meerderheid van de kiezers nee tegen de Europese Grondwet, die daarmee werd geveld, nadat het Franse nee enkele dagen eerder al als een mokerslag aangekomen was. Kort na het Nederlandse nee zei de Tweede Kamer ja tegen een voorstel van Harry van Bommel om nu een brede maatschappelijke discussie te gaan organiseren over hoe Europese samenwerking wél verenigd kan worden met de wens van onze bevolking baas in eigen huis te blijven en zich niet door Brusselse bevelen te laten bedillen.

Zo snel er ja werd gezegd tegen dat brede debat – zo snel ebde de steun ervoor ook weer weg en keerde de Nederlandse politiek terug naar 'business as usual', met Europa hooguit op de achtergrond. Maar ook al houden de meeste politieke partijen, getraumatiseerd door het nee van 2005, 'Europa' angstvallig van de agenda, zeker in verkiezingstijd; het punt staat er wél op. Al was het alleen maar omdat in het komend voorjaar Angela Merkel en de Duitse regering de Europese Unie gaan voorzitten. Merkel wil verder met de Grondwet en dus zal Nederland moeten buigen. Daarom moeten we waakzaam blijven en zorgen dat het nee van 2005 ook in 2007 nee blijft.

Europese samenwerking is nodig en noodzakelijk. Nederland is geen eiland. De Europese Unie heeft bijgedragen aan onze welvaart en kan dat blijven doen – als we zorgen voor de juiste inrichting. Maar een Europese Unie waarin Nederland verdwijnt, is geen samenwerken maar opslokken. Zolang die dreiging bestaat moeten wij alert blijven – en om met iedereen die dat wil het debat aangaan hoe het beter kan. Daarbij hoort ook dat we concreet aangeven wat we wel en niet willen in en met de Europese Unie en het bredere Europa. Ik ben blij dat deze notitie daar een stevig fundament voor legt. Want inderdaad, een beter Europa begint nu!

Jan Marijnissen

Deze notitie in het kort

Europese samenwerking heeft ons al veel goeds gebracht, bijvoorbeeld op het gebied van mensenrechten en onze welvaart. Dat betekent niet dat het altijd goed gaat en dat samenwerking op álle gebieden toegevoegde waarde heeft. De uitslag van het referendum over de Europese Grondwet toonde aan dat een duidelijke meerderheid weinig waardering kan opbrengen voor de huidige EU. Ook bleek dat er behoefte was aan een brede maatschappelijke discussie over Europa en de rol van Nederland daarin.

Deze notitie levert een bijdrage aan die discussie door voorstellen te doen voor een democratischer, slanker, evenwichtiger en betaalbare EU en een vruchtbaar Europees landbouwbeleid.

Voorstellen voor een democratischer Europa:

- versterk de rol van nationale parlementen en regeringen en van het Europees Parlement (EP)
- beperk de rol van de Europese Unie, de Europese Commissie en het Europees Hof
- voer de 'gele kaartprocedure' in
- beperk de omvang van de economische markt
- maak de Raad transparanter
- verbeter de relatie tussen nationaal en Europees Parlement
- vergroot de betrokkenheid van burgers
- voer verdragsveranderingen uit na een referendum.

Voorstellen voor een slanker Europa:

- toets regelgeving aan bevoegdheid, subsidiariteit en proportionaliteit
- baken bevoegdheden af en geef ze terug
- kies voor een Europa van kernbevoegdheden
- verbeter en begrensd de interne markt
- zorg voor beter Europees milieu-, asiel-, energie- en terrorismebeleid
- zorg voor minder regels met meer effect
- werk toe naar een sociaal Europa
- voorkom gecentraliseerd Europees buitenlands beleid.

Voorstellen voor een evenwichtiger Europese Unie:

- breid de toetredingscriteria uit
- houd referenda over toekomstige uitbreidingen
- geef meer financiële steun voor arme lidstaten
- reguleer vrij verkeer van werknemers
- kies voorlopig niet voor uitbreiding op de Balkan.

Voorstellen voor een betaalbare EU:

- beperk de EU-begroting
- schort bij afkeuring jaarrekening de bijdrage op
- pas het stabiliteitspact eerlijk toe
- hervorm structuurfondsen
- kies voor één vergaderlocatie voor het EP.

Voorstellen voor een vruchtbaar landbouwbeleid:

- verschuif landbouwsubsidies naar de boeren en naar 'groene' en 'blauwe' diensten
- zorg voor betere regelgeving voor milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn
- ontmoedig overproductie
- schaf exportsubsidies af
- geef preferentiële markttoegang voor ontwikkelingslanden
- breid de Anything-but-Armsregeling uit
- haal landbouwproducten uit de WTO
- kies voor cofinanciering van landbouwbeleid.

Hoofdstuk 1

Europese samenwerking: een goed idee

Een goed idee...

Europa is het deel van de wereld waar democratie, mensenrechten en milieubescherming het eerst en het meest zijn ontwikkeld en waar de doodstraf het eerst verdwenen is. Dat is iets om trots op te zijn.

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, dat alle 46 lidstaten van de *Raad van Europa* bindt, bevat belangrijke, voor burgers afdwingbare bepalingen, waarvoor de rechtsgang naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens openstaat. Na de val van het communisme in Oost-Europa is er een einde gekomen aan de Europese deling. Alle Oost-Europese staten zijn toegetreden tot de Raad van Europa en hebben daartoe het Europees mensenrechtenverdrag ondertekend. Het verdrag is een zichtbaar bewijs van het grote belang van Europese samenwerking. Hetzelfde geldt voor het door de Raad van Europa vastgestelde Europees Sociaal Handvest waarin minimumrechten op sociaal gebied zijn vastgelegd. Dat verdrag moet echter nog door veel Europese landen geratificeerd worden, waaronder Nederland.

De verdragen die vanaf 1957 tot de totstandkoming van de *Europese Unie* hebben geleid, zijn van groot belang geweest voor de Europese samenwerking op vooral economisch gebied, aanvankelijk voor 6, later 15 en nu 25 lidstaten (27 na toetreding van Bulgarije en Roemenië in 2007/2008). Binnen de Europese Unie geldt – als hoofdregel – vrij verkeer van goederen, kapitaal, diensten en arbeid; de landsgrenzen tussen de lidstaten zijn binnengrenzen geworden. De economische samenwerking, in gang gezet na de Tweede Wereldoorlog, heeft bijgedragen aan de welvaart van de deelnemende landen en hun burgers. Zij heeft de politieke tegenstellingen dusdanig verminderd dat tussen de lidstaten nooit meer een gewapend conflict is ontstaan.

De *Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)*, waarin ook de Verenigde Staten en Canada zitting hebben, is nu de grootste regionale veiligheidsorganisatie ter wereld en houdt zich vooral bezig met *early warning*, conflictpreventie en crisismanagement.

De *Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO)* is na het einde van de Koude Oorlog die Europa vijftig jaar lang verdeelde, nu uitgegroeid tot een Atlantisch-Europees bondgenootschap, waaraan de meeste voormalige leden van het Warschaupact deelnemen en waarmee Rusland als *partner for peace* verbonden is.

Door de verschillende samenwerkingsverbanden ontstaan veel mogelijkheden voor landen en burgers om van elkaar en elkaars ervaringen te leren. Niet overal hoeft het wiel opnieuw uitgevonden te worden. Door het delen van kennis, het gebruikmaken van elkaars mogelijkheden en het over en weer inspireren van elkaar kan Europa zich sneller en beter ontwikkelen en daar ook de rest van de wereld van laten profiteren.

...maar niet vanzelfsprekend goed

Maar dat is allemaal niet vanzelfsprekend. Daartoe moet ook de politieke wil bestaan en moeten de materiële mogelijkheden geboden worden. Ondanks alle gegarandeerde mensenrechten in Europa worden nog veel mensen feitelijk achtergesteld. Wie een beroep op het Europees Hof in Straatsburg doet, wordt geconfronteerd met tienduizenden wachtenden voor zich. Veel landen die het Europees Sociaal Handvest ondertekenden, houden zich nog steeds niet aan de daarin opgenomen sociale minimumrechten. De NAVO verbindt wel voormalige vijanden in Europa maar heeft nu de hele wereld tot mogelijk interventiegebied verklaard. Daardoor is het bondgenootschap betrokken geraakt bij duistere oorlogen in Irak en Afghanistan. En ondanks economische samenwerking in de Europese Unie zijn lang niet alle delen van de tot het Uniegebied horende landen even welvarend, de tegenstellingen nemen op een aantal punten zelfs eerder toe dan af. Burgers in lidstaten voelen zich uitgespeeld tegen burgers in andere lidstaten en sinds het Verdrag van Maastricht in 1991 ontwikkelt de Europese Unie zich meer en meer in de richting van een ongewenste Europese superstaat, met één vlag, één volkslied, één munt, één monetair beleid en met aspiraties voor één grondwet, één buitenlands en defensiebeleid en een leidende rol in de wereldeconomie en wereldpolitiek.

Permanent kritisch

Europese samenwerking mag een noodzaak zijn – geen enkel land in Europa kan zich onttrekken aan zijn geografische ligging en heeft goede relaties nodig met andere Europese landen – dat betekent niet dat alle vormen van samenwerking per definitie goed zijn. Doelen en prestaties van samenwerkingsverbanden moeten permanent kritisch worden geanalyseerd, om te voorkomen dat samenwerking verkeerde doelen nastreeft of leidt tot starre institutionalisering waardoor op zich wenselijke doelen niet meer effectief nagestreefd worden. Die analyse moet op alle niveaus plaatsvinden, van gemeenteraad tot nationaal parlement en Europees Parlement en andere vormen van parlementair toezicht. Regeringen, ministerraden van de Europese Unie en de Raad van Europa dienen steeds verantwoording af te leggen over hun inzet en hun opbrengst in onderhandelingen in Europese samenwerkingsverbanden. Voorkomen moet worden dat Europese samenwerking zich aan democratisch toezicht onttrekt, waardoor besluitvormingsprocessen oncontroleerbaar zijn, met vaak ongewenste gevolgen.

Deze notitie richt zich op de meest vérgaande vorm van Europese samenwerking, de Europese Unie. Binnen de EU heeft zich door de jaren heen een vervreemding van doelen en prestaties voltrokken. Monetaire samenwerking in EU-verband is een goede zaak maar de overhaaste invoering van de euro was dat niet. Transparante afspraken over hoe er wordt samengewerkt zijn hard nodig maar op de Europese Grondwet zaten weinig burgers te wachten. Vrij verkeer in de Europese Unie van mensen, kapitaal en arbeid is nastrevenswaardig maar het invoeren van een neoliberaal geïnspireerde Dienstenrichtlijn of ongereguleerde arbeidsmigratie van Oost- naar West-Europa is dat zeker niet. Het wegvallen van binnengrenzen was een stap vooruit maar dat daardoor ook internationale criminaliteit en terroristen ruim baan gekregen hebben, is achteruitgang. Dat geldt evenzeer voor de verandering van de Europese Unie in een Fort Europa dat steeds moeilijker toegankelijk is voor mensen die elders op de vlucht zijn geslagen voor geweld, onderdrukking en armoede en steeds vaker stuiten op muren, prikkeldraad en gewapende patrouilles bij de buitengrenzen van de EU.

Teleurstelling

Een belangrijke rechtvaardiging voor het starten van wat nu de Europese Unie is, was het argument dat de EU de oplossing zou zijn van veel grensoverschrijdende problemen. Met name binnen vakbeweging, milieubeweging en organisaties voor internationale solidariteit heeft lange tijd de verwachting bestaan dat 'meer Europa' een waarborg is voor vooruitgang en solidariteit. Europese samenwerking moest dus méér zijn dan enkel economische samenwerking. Voor wie zo dacht, is de praktijk inmiddels een grote teleurstelling geworden. De EU hield zich niet bezig met grensoverschrijdende problemen, maar ging diep ingrijpen in binnenlandse politieke beslissingen. Energiebedrijven, spoorwegen en postdiensten in de afzonderlijke EU-lidstaten werden niet beter op elkaar afgestemd maar tegen elkaar uitgespeeld. Zelfs wordt, door middel van de Dienstenrichtlijn van ex-eurocommissaris Bolkestein, geprobeerd om de sociale wetgeving en collectieve arbeidsovereenkomsten van de verschillende landen met elkaar te laten concurreren.

Doordat in de EU allerlei beslissingen worden doorgezet op een centraal niveau dat ver van de mensen afstaat, hebben stakers, demonstranten of andere actieve burgers daar veel minder invloed dan in de nationale hoofdsteden, en de lobby's van grote internationale bedrijven des te meer. Die lobby's bestoken de ambtenaren, de Europese Commissie en het Europees Parlement voortdurend met informatie waaruit zou blijken dat bescherming van arbeid en milieu en het internationaal opkomen voor mensenrechten kostenverhogend werkt en de economische groei remt. Daarom eisen zij Europese regels die de invloed van de EU-lidstaten verminderen en hen verplichten tot deregulering, dat wil zeggen: het intrekken van regels die ooit welbewust zijn ingevoerd.

Het is geen wonder dat steeds meer mensen weliswaar Europese samenwerking nodig vinden, maar slechts weinig waardering kunnen opbrengen voor de huidige EU. Met name de uitslag van het referendum over de Europese Grondwet, in Nederland maar ook in Frankrijk, heeft laten zien hoe burgers reageren als de politiek hen niet serieus neemt. Hoe dat beter kan, komt in de volgende hoofdstukken aan de orde.

Hoofdstuk 2

Een democratischer Europa

Een democratischer Europa betekent een Europa waarin burgers meer te zeggen hebben over alles wat hen aangaat. Dat betekent dat beslissingen die genomen worden in Europese samenwerkingsverbanden door de burgers gezien, begrepen en gecontroleerd moeten kunnen worden. Dat betekent ook dat beslissingen zo dicht mogelijk bij de burger genomen moeten worden. In de Europese Unie is het tegenovergestelde gebeurd. Vanaf het Verdrag van Maastricht in 1991 is de Europese Unie zich gaan ontwikkelen in een verkeerde richting, met een te hoog tempo en vooral zonder betrokkenheid van de burgers. Steeds meer bevoegdheden zijn toegedeeld aan de organen van de Unie, ten koste van nationale regeringen en parlementen. Slecht controleerbare Europese organen als de Europese Commissie, de Europese Centrale Bank en de Europese Raad beslissen steeds vaker over inrichting van de nationale regelgeving zonder dat daarop democratische controle mogelijk is. Het Europees Parlement staat ver van de burgers af en fungeert niet als parlement. Daarvoor mist het de betrokkenheid van burgers, de mogelijkheden, de middelen – en de bescheidenheid die het zou passen.

VOORSTELLEN VOOR EEN DEMOCRATISCHER EUROPA

Versterk rol nationale parlementen

De overdracht van steeds meer nationale macht naar intergouvernementele en supranationale organen van de Unie leidt tot democratische erosie en ongecontroleerde besluitvorming. Dat proces moet worden afgeremd en gekeerd. De rol van nationale parlementen binnen de Europese Unie dient daarom vergroot te worden. In het Deense parlement vergadert de commissie Europese Zaken wekelijks met de betrokken ministers over voorgenomen Europese regelgeving en de nationale reactie daarop. De ministers krijgen van de commissie een mandaat waarbinnen de regering in de Europese ministerraad dient te onderhandelen. Alleen in overleg met het parlement mag van dit mandaat worden afgeweken. Dat is een richting die ook in Nederland bepleit zou moeten worden.

Voer de 'gele kaartprocedure' in

Het Nederlandse parlement kent sinds 2006 een gemengde commissie uit Tweede en Eerste Kamer, die nagaat of voorstellen van de Europese Commissie zich verdragen met bevoegdheden, subsidiariteit en proportionaliteit. Zo niet dan wordt dat aan de regering gemeld met het verzoek op basis daarvan haar standpunten en handelen te bepalen. Dit zou moeten leiden tot de invoering van een 'gele kaartprocedure'. Als ten minste eenderde van de nationale parlementen van mening is dat een Europees initiatief niet strookt met het subsidiariteits- of proportionaliteitsbeginsel, zou het initiatief ingetrokken moeten worden ('gele kaart').

Versterk rol nationale regeringen

De ontwikkeling dat Unie-organen steeds meer macht veroverd hebben ten koste van nationale soevereiniteit, heeft ook de positie van nationale regeringen verzwakt. Die ontwikkeling dient gekeerd te worden. Dat betekent dat het nationale vetorecht niet nog verder beperkt mag worden doordat steeds meer besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid plaatsvindt. Het vetorecht moet juist uitgebreid worden; de zeggenschap over de invloed van de Europese Unie op de nationale staat en samenleving moet worden gerenationaliseerd.

Beperk rol Europese Unie

De Nederlandse bevolking heeft met bijna tweederde meerderheid nee gezegd tegen invoering van een zogeheten 'Europese Grondwet'. Daarmee is nee gezegd tegen de ontwikkeling van een Europese superstaat. De Europese Unie moet zich vanaf nu niet méér maar minder bemoeien met het leven in de lidstaten en de burgers. Alleen waar overeenstemming bestaat dat Europese regelgeving onvermijdelijk is, kan daartoe worden overgegaan. Dat zal het geschokte vertrouwen van burgers in vormen van Europese samenwerking gaandeweg weer kunnen herstellen. Een pas op de plaats is het eerste dat dient te gebeuren om de burgers te laten zien dat 'bemoeial Brussel' aan de lijn is gelegd.

Beperk omvang economische markt

Samenwerking in het verband van de Europese Unie is momenteel vooral economische samenwerking. De tijd is beslist niet rijp voor verdergaande politieke integratie. Onder de bevolking van de Europese lidstaten is daar geen draagvlak voor. Andere zaken kunnen daarom vaak beter en sneller nationaal of tussen enkele staten geregeld worden. Onderwijs, zorg, sociaal beleid, vervoer en huisvesting zijn het beste dicht bij huis te regelen. Brusselse bemoeizucht is daarbij niet gewenst en niet nodig. Ook dienen er duidelijke beperkingen te worden opgelegd aan wat er tot de 'interne economische markt' van de Europese Unie gerekend mag worden. Daarbij dient niet beslissend te zijn of iets wel of niet verhandeld kán worden, maar of we willen dat het als economisch goed verhandeld wordt. De uitlevering van de Europese economische samenwerking aan vooral grote bedrijven, die alles wat los en vast zit voor de handel geschikt willen maken teneinde er zoveel mogelijk winst op te kunnen maken, was een historische fout die de Europese samenwerking in ernstig diskrediet gebracht heeft, zeker omdat de interne markt beheerst wordt door supranationale machten ten koste van nationale soevereiniteit. De Europese Commissie heeft, met steun van de regeringen van de lidstaten, ten onrechte vrij baan gegeven aan het neoliberalisme op de interne markt, waardoor veel wat van maatschappelijke waarde is weerloos geworden is. Onder druk van het neoliberalisme heeft de Europese Unie de lidstaten gedwongen hun publieke sector en sociale voorzieningen uit te kleden en af te breken en steeds meer sectoren open te stellen voor marktwerking, met alle funeste gevolgen voor de kwaliteit en samenhang van de samenleving. Economische samenwerking in de Europese Unie moet weer het algemeen belang van alle burgers dienen en niet het eigenbelang van grote ondernemers en mensen met veel geld.

Beperk rol Europese Commissie

De Europese Commissie is sinds jaar en dag de motor van de EU-integratie. Ze produceert een stroom van regels op tal van terreinen die na goedkeuring door het Europees Parlement en de Raad van Ministers bindend zijn voor alle lidstaten, waarna burgers geconfronteerd worden met regels waarom ze niet gevraagd hebben en die ze niet begrijpen. Van deugdelijke controle op het werk van de Europese Commissie is geen sprake. Het is tijd om de verantwoordelijkheden van de Europese Commissie te herzien. De regeringen en parlementen van lidstaten moeten weer grip krijgen op beleid van de Europese Unie. De rol van de Commissie dient te worden beperkt en toegespitst op uitvoering van dat beleid. Het recht om nieuwe EU-regelgeving te initiëren moet worden overgeheveld van de Commissie naar de Raad van Ministers. Dat betreft alle Europese verordeningen, waarbij nationale besluitvormingsprocedures uitgeschakeld worden. Alleen in uitzonderlijke gevallen – en alleen op basis van unanimitéit – kan dit middel dan nog worden gebruikt. Bij nieuwe EU-richtlijnen (opdrachten om EU-besluiten om te zetten in nationale wetgeving) moet de beleidsvrijheid van nationale parlementen worden vergroot. Nationale parlementen moeten dus meer ruimte krijgen om dergelijke wetgeving zelfstandig te interpreteren en toe te passen.

Beperk rol Europees Hof

Het Europees Hof van Justitie, dat zorg dient te dragen voor uniforme toepassing van de wetten van de Europese Unie in alle lidstaten, is soms nog meer dan de Europese Commissie motor voor verdergaande integratie. Het Hof beperkt met zijn uitspraken vaak de bevoegdheden van de nationale wetgever, ten gunste van de organen van de Europese Unie. Zo oordeelde in september 2005 het Hof dat de Europese Commissie weliswaar 'in beginsel' niets te zeggen heeft over het strafrecht van de lidstaten, maar dat ze in de toekomst toch bepaalde eisen mag stellen met betrekking tot strafbaarstelling van bepaalde feiten in de lidstaten. Strafrecht hoort echter een nationale aangelegenheid te blijven. De Nederlandse regering dient andere ontwikkelingen op dit punt dan ook te blokkeren.

Verbeter relatie tussen nationaal en Europees Parlement

Europarlementariërs hebben niet de taak om 'Brussel' in Nederland te vertegenwoordigen, maar dienen juist de belangen van de Nederlandse burgers in dit Europese samenwerkingsverband te bepleiten en te behartigen. Daarvoor dient de relatie tussen nationaal en Europees Parlement versterkt te worden. Dat kan door invoering van zogenoemde 'dubbelmandaten': leden van het nationale parlement zijn tevens lid van het Europees Parlement (zoals ze dat ook zijn van bijvoorbeeld de parlementaire assemblee van de Raad van Europa). In Nederland worden, na een daarover aangenomen motie van de SP in de Tweede Kamer, de mogelijkheden voor een dubbelmandaat onderzocht. Verder dient de bestuurlijke drukte van het Europees Parlement beperkt te worden. Dat kan door minder EU-regelgeving en door minder onnodige bezigheden zoals het heen- en weergereis tussen de vergaderlocaties in Brussel en Straatsburg.

Meer transparantie van de Raad

Om een goede controle van de Raad van de Europese Unie door de nationale parlementen te garanderen is een grotere transparantie van de besluitvorming in de Raad van belang. Alle vergaderingen van de Raad, zowel wetgevend als niet-wetgevend, dienen in de toekomst openbaar te zijn en te worden uitgezonden via televisie en/of internet. Ook de pers kan dan beter verslag doen van Europese besluitvorming waardoor de afstand tussen politiek en burger wordt verkleind.

Versterk rol Europees Parlement

Het Europees Parlement zou een actievere rol moeten krijgen in controle van EU-beleid. Dit kan bijvoorbeeld door bestaande Europese controleorganisaties onder verantwoordelijkheid van het parlement te plaatsen, zoals Europese Rekenkamer, het Europese antifraudebureau OLAF of de Europese autoriteit voor Voedselveiligheid.

Vergroot betrokkenheid burgers

Eén van de mogelijkheden om burgers beter te betrekken bij de Europese Unie is hen het recht te geven tot een 'burgerinitiatief', waarover ook al in de voorgestelde Europese Grondwet werd gesproken. Het idee om met één miljoen handtekeningen burgers uit de Europese Unie de bevoegdheid te geven een kwestie te agenderen in de EU, verdient nadere uitwerking.

Verdragsverandering per referendum

Het stemmen tegen de voorgestelde EU-grondwet was geen goedkeuring maar een afkeuring van bestaande verdragen en daarop gebaseerde praktijk. De conclusie van de kiezers was: samenwerking ja maar niet zo. Alleen al daarom zijn toekomstige verdragswijzigingen onvermijdelijk. Tot nu toe is de procedure dat de voorstellen daartoe tussen regeringen worden uitonderhandeld en door het nationale parlement worden bekrachtigd. Omdat wijzigingen van de EU-verdragen ingrijpende gevolgen kunnen hebben, is het beter voortaan aan dergelijke ingrijpende verdragswijzigingen een publieke discussie vooraf te laten gaan, over het voorstel en mogelijke alternatieven, en daarna de discussie af te sluiten met een referendum.

Hoofdstuk 3

Een slanker Europa

De afgelopen twintig jaar kenmerkten zich door een steeds snellere overdracht van bevoegdheden door nationale overheden aan Europa. Nu al is de meerderheid van de Nederlandse wetten gebaseerd op Europese richtlijnen. Dat pakt soms goed uit maar andere keren ook helemaal verkeerd. Europese samenwerking is absoluut nodig, maar dat is iets anders dan een Europese Unie die de lidstaten de wet voorschrijft en regels oplegt die tegen de wens van een meerderheid van de burgers ingaan. Het huidige proces van uitbreiding en verdieping van de Europese samenwerking is te veelomvattend en dient gekeerd te worden om ongelukken te voorkomen.

VOORSTELLEN VOOR EEN SLANKER EUROPA

Bevoegdheden afbakenen en teruggeven

Zaken zoals onderwijs, gezondheidszorg, sociaal beleid, openbaar vervoer en volkshuisvesting zijn primair nationale aangelegenheden. Bestaande bevoegdheden van de Unie op deze gebieden dienen aan de nationale staten teruggegeven te worden. Om te voorkomen dat via een sluipteg (veelal via de interne markt) bevoegdheden op deze gebieden toch naar Brussel worden getrokken, dienen lidstaten de mogelijkheid te krijgen om deze regels terzijde te schuiven.

Toetsing aan bevoegdheid

Beter dan tot nu toe dient bij voorstellen tot EU-regelgeving te worden nagegaan of ze passen binnen de bevoegdheden die aan de Unie gegeven zijn. Alleen dan kan de Unie initiatieven nemen. In andere gevallen dient de nationale soevereiniteit te worden gerespecteerd.

Toetsing aan subsidiariteit

Hoofdreël dient te zijn dat zaken die nationaal geregeld kunnen worden, ook door de lidstaten zelf worden georganiseerd. Nationale besluitvorming kan in de meeste gevallen sneller verlopen en maakt maatwerk mogelijk.

Toetsing aan proportionaliteit

Voor elk probleem moet een oplossing op maat worden gezocht. Zodra is vastgesteld dat de EU bevoegd is en (gedeeltelijke) Europese zeggenschap wenselijk is, moet vastgesteld worden of de genomen maatregelen wel in verhouding staan tot het probleem. Zo niet dan dient de zaak aan de nationale staten overgelaten worden. Verder verdienen kaderrichtlijnen de voorkeur boven gedetailleerde regelgeving. Een nadere afstemming kan altijd op het niveau van de lidstaat plaatshebben.

Kiezen voor een Europa van kernbevoegdheden

De Europese samenwerking in EU-verband zal zich in de komende jaren moeten beperken tot het verbeteren van de interne markt, met bescherming van democratische en sociale rechten als randvoorwaarde, en verder tot het beter regelen van grensoverschrijdende kwesties, zoals terrorismebestrijding, milieu, energie en asielbeleid. Op deze gebieden moet de Europese Unie slagvaardig kunnen handelen.

Verbeteren en begrenzen interne markt

De interne markt voor goederen is een feit. Niet alleen voor bedrijven maar ook voor de consumenten levert dat soms voordelen op. Nadeel is dat de schaalvergroting leidt tot veel meer milieubelastend transport en dat 'de markt' voortdurend als argument wordt gebruikt om in te grijpen in nationale politieke afwegingen op het gebied van bijvoorbeeld volkshuisvesting, volksgezondheid en openbaar vervoer. Deze markt maakt het wel noodzakelijk om duidelijke afspraken te maken over de veiligheid en kwaliteit van producten en over consumentenbescherming. Wat de markt voor diensten betreft, is de SP van mening dat publieke diensten zouden moeten worden uitgesloten van alle Europese regels op het gebied van concurrentie en vrije toegang. Welke diensten precies publiek zijn moet elke lidstaat voor zichzelf kunnen beslissen. Voor de overige diensten moet in elk geval gelden dat te allen tijde het gastlandprincipe van toepassing is. Buitenlandse dienstverleners moeten zich dus onder alle omstandigheden houden aan de regels en sociale normen van het land waar ze de dienst aanbieden. Wanneer er daadwerkelijk sprake is van regelgeving die ten onrechte dienstaanbieders van buitenaf discrimineert, moeten de lidstaten hierover onderling goede afspraken maken. Hiervoor is van boven opgelegde harmonisatie niet noodzakelijk of wenselijk.

Europese milieubescherming

Milieuvaagstukken zoals klimaatverandering, luchtverontreiniging en biodiversiteit zijn grensoverschrijdende zaken waar een Europese aanpak vruchten kan afwerpen. Emissienormen voor wegvervoer en Europese samenwerking in de luchtvaartsector kunnen ertoe bijdragen dat de Europese Unie als geheel de afspraken uit het klimaatverdrag van Kyoto naleeft. Ook voor verwerking en export van afval is het zinvol Europese afspraken te maken. Toch geldt ook op milieugebied dat bepaalde zaken aan de lidstaten overgelaten moeten worden. De beslissing om al dan niet door te gaan met de opwekking van kernenergie is een voorbeeld daarvan. Lidstaten mogen ook niet gehinderd worden om verdergaande milieu-eisen te stellen dan de EU doet.

Beter asielbeleid

De controles aan de grenzen tussen de EU-landen zijn al grotendeels verdwenen. Hierdoor heeft de Europese Unie één gezamenlijke buitengrens gekregen. De lidstaten werken steeds meer samen op het gebied van veiligheid en andere grensoverschrijdende problemen zoals terrorisme, criminaliteit, asiel en migratie. Nu is in de EU afgesproken aan welke minimumvoorwaarden asielprocedures en de opvang van asielzoekers moet voldoen. Er zijn nog grote verschillen in het asielbeleid van lidstaten, wat 'asielshoppen' en misbruik in de hand werkt. Bovendien leidt dit tot een *race to the bottom*, omdat veel lidstaten proberen minder aantrekkelijk te zijn voor asielzoekers dan het buurland. Daardoor komen de rechten van vluchtelingen in gevaar. Binnen de Europese Unie is voorgesteld om tot één Europees asielbeleid te komen waarin iedere lidstaat dezelfde procedure zal hanteren voor toelating van asielzoekers in de lidstaten. Dit initiatief is nastrevenswaardig, maar het resultaat tot nu toe is nog lang niet voldoende. Het is van het grootste belang dat deze asielprocedure ten volle voldoet aan de verdragen die daarover zijn gesloten. Voor politieke vluchtelingen die met reden vrezan voor vervolging in eigen land moet altijd plaats zijn in Europa. Om steun voor het verlenen van asiel te behouden is het goed om afspraken te maken over de verdeling van asielzoekers over de lidstaten, zodat alle landen evenredig bijdragen aan de opvang van vluchtelingen.

Europees energiebeleid

Sinds in de jaren '70 in Nederland, eerder dan in andere landen, een sterke milieubeweging is ontstaan, bestaat er in ons land veel aandacht voor de schone opwekking van elektriciteit. Inmiddels is daaraan onder invloed van de EU een eind gemaakt. De elektriciteitsproductie komt in handen van internationale ondernemingen. Grensoverschrijdende elektriciteitsnetwerken, ooit bedoeld om bij een binnenlandse storing te kunnen beschikken over elektriciteit uit de buurlanden, worden nu volledig ingezet voor de internationale handel in stroom. Daardoor krijgt niet langer groene stroom voorrang, maar elektriciteit die we op de goedkoopst mogelijke wijze kunnen importeren. We gebruiken nu stroom uit bruinkool en kernenergie die we op eigen bodem liever niet produceren, terwijl schone centrales zijn stilgelegd. Dit maakt de Nederlandse energievoorziening nodeloos afhankelijk van Europese regelzucht. Deze bemoeienis werkt in het voordeel van kernenergie, die minder broeikasgas veroorzaakt maar wel een onoplosbaar afvalprobleem. En het Europese beleid zet ook de deur open naar bio-

brandstoffen die we grotendeels moeten importeren. Dit zal ten koste gaan van het tropische regenwoud en de voedselproductie in de Derde Wereld. Om het goede beleid uit de jaren '80 en '90 te kunnen voortzetten dient Nederland de zeggenschap over de eigen energievoorziening terug te krijgen.

Bestrijden internationaal terrorisme

Het moet voor politie, justitie en de inlichtingendiensten uit verschillende landen gemakkelijker gemaakt worden om samen te werken en gegevens uit te wisselen. Daarmee is internationale criminaliteit en terrorisme effectiever te bestrijden. Daarnaast moet er veel meer oog zijn voor het aanpakken van de voedingsbodem van terrorisme: armoede, uitsluiting, onderdrukking.

Naar een sociaal Europa

Voor de uitvoering van sociaal beleid blijven de lidstaten verantwoordelijk. De Europese Unie moet de uitvoering van dit beleid in de lidstaten niet onmogelijk maken. Voor de SP is een sociaal Europa in de eerste plaats een Europa waarin lidstaten niet met elkaar concurreren op arbeidsvoorwaarden en publieke en sociale voorzieningen. Een Europa waarin wordt ingezet op behoud en uitbreiding van sociale verworvenheden in plaats van de ondermijning daarvan. Grootschalige harmonisering van sociale wetgeving is niet wenselijk, al is het alleen maar vanwege de enorme verschillen in levensstandaard tussen verschillende lidstaten. Wel dienen armere lidstaten actief geholpen te worden met het verhogen van hun sociale peil.

Minder regels met meer effect

De nu al geldende 97.000 pagina's Europese wetten en reglementen moeten vereenvoudigd en verminderd worden. Besluiten die in Europa worden genomen, moeten bij voorkeur van een horizonbepaling met evaluatiedatum worden voorzien. Zo kan er na een paar jaar worden bekeken of het betreffende besluit het gewenste resultaat heeft opgeleverd of dat het beter kan vervallen.

Geen gecentraliseerd Europees buitenlands beleid

De meest positieve inbreng in het buitenlands beleid wordt in het algemeen niet geleverd door de EU, maar door afzonderlijke lidstaten. Sommige Europese landen lopen voorop in ontwikkelingshulp, vredesbemiddeling en steun aan achtergestelde en onderdrukte groepen. De EU is daarentegen log, traag en vooral gericht op het behalen van voordelen voor belangrijke Europese bedrijven en op het vergroten van de eigen invloed als wereldmacht. Tijdens het begin van de Irak-oorlog van 2003 bleek dat een gezamenlijk Europees standpunt onmogelijk was omdat een deel van de EU-staten bij voorbaat vrijwel automatisch Amerika volgde. Dat leidt ertoe dat Europa waarschijnlijk alleen in staat is om het eens te worden over een gemeenschappelijke buitenlandse politiek als die vrijwel gelijk is aan de Amerikaanse buitenlandse politiek. De verplichting om een gemeenschappelijk buitenlands beleid te voeren, zoals dat was voorzien in de EU-grondwet, zou dan slechts een Transatlantische politiek opleveren. Het recht van EU-lidstaten om een betere buitenlandse politiek te voeren dan binnen zo'n kader mogelijk is, kan het beste worden beschermd door de vrije keuze van de Europese staten te behouden en te versterken. Het ontbreken van een grondwettelijke verplichting tot eenheid van optreden staat coördinatie van humanitaire hulp en andere nuttige initiatieven geenszins in de weg.

Een Europese minister van Buitenlandse Zaken is derhalve niet wenselijk en dat geldt ook voor de vorming van een EU-leger. Ook moet de bestaande interventiemacht geen bevoegdheid hebben om ook buiten ons continent en desnoods 'preventief' op te treden. Onder het voorwendsel van de veiligheid van ons continent worden grote hoeveelheden belastinggeld geïnvesteerd in de modernisering en uitbreiding van de Europese bewapeningsindustrie, die er onder meer via wapenexport op uit is haar internationale positie te versterken. Het Europees bewapeningsinstituut zou daarom gesloten moeten worden en er dient een aanscherping te komen van de Europese regels voor wapenhandel. Niet marktregels maar mensenrechten horen de leidraad te vormen in de criteria voor de wapenhandel.

Hoofdstuk 4

De grootte van de Europese Unie

Sinds de ondergang van door communisten geleide regeringen in het oosten van Europa werd uitbreiding van de EU in oostelijke richting vooral gezien als het sluitstuk van de Koude Oorlog. De wens in het westen van Europa om snel de overwinning op het oosten te kunnen vieren won het van allerlei praktische bezwaren, zoals de gevolgen van verschillen in economie en bestuurstradities. Ook werd voorbijgegaan aan de groeiende mate van bemoeizucht van de EU, die misschien wel kan functioneren in een klein verband van enkele buurstaten maar veel moeilijker in een brede samenwerking voor heel Europa. In de oostelijke landen werd het behoren tot de EU gezien als het wondermiddel tegen economische achterstand, burenruzies, etnische conflicten, milieuverloedering en een tekort aan democratie. Die combinatie van omstandigheden heeft in 2004 geleid tot de grootste uitbreiding van de EU die ooit heeft plaatsgevonden, ineens van 15 naar 25 staten.

Ook na die uitbreiding en de aanstaande uitbreiding met Bulgarije en Roemenië, omvat de EU pas de helft van de Europese staten. Over verdere uitbreidingen zijn al in het verre verleden of recent verwachtingen gewekt bij de regeringen en bevolkingen in de Westelijke Balkan, in Turkije en in landen die vroeger tot de Sovjet-Unie behoorden maar zich nu tegen Rusland afzetten, zoals Moldavië en Oekraïne.

De Big-Banguitbreiding van 2004 heeft de Unie zowel op het vlak van beleid als van interne organisatie voor grote problemen geplaatst, die met Roemenië en Bulgarije erbij vanaf 1 januari 2007 alleen nog maar groter worden. Het gaat onder andere om de vraag hoe de relatief zwakke economieën van de tien nieuwe lidstaten binnen de grootste interne vrije markt ter wereld geïntegreerd moeten worden. Daarbij is het vrije verkeer van werknemers een van de grootste uitdagingen. Ondanks de beperkende maatregelen werken momenteel ongeveer 100.000 werknemers uit Midden- en Oost-Europa legaal en illegaal in Nederland, vooral uit Polen. In de komende tijd kan een nieuwe golf van goedkope arbeidskracht onze arbeidsmarkt overspoelen. Werknemers uit de nieuwe EU-landen zijn welkom, maar we moeten hen en ons beschermen tegen extreme uitbuiting en ervoor zorgen dat de Nederlandse arbeidsmarkt en het ondernemersklimaat niet worden verstoord. Daarnaast moet rekening gehouden worden met het feit dat grote groepen uit economische noodzaak verhuizende mensen nadelige gevolgen kan hebben voor onder andere de sociale stabiliteit in samenlevingen. Tegelijkertijd heeft de EU een verantwoordelijkheid naar de nieuwe lidstaten. Het perspectief van lidmaatschap was voor veel landen een stimulans voor democratische en economische hervormingen, respect voor mensenrechten en rechtsstaat. Nu deze landen lid zijn van de EU houdt deze verantwoordelijkheid niet op. Deze lidstaten moeten nog steeds geholpen worden om het democratische, sociale en economische niveau van de oude lidstaten te bereiken. Voorkomen moet worden dat West-Europese lidstaten de krenten uit de Oost-Europese nieuwkomers halen, door op grote schaal bijvoorbeeld hoogopgeleiden of vakmensen naar West-Europa te halen.

Mede door de problemen die de uitbreiding van 2004 heeft opgeleverd is de publieke steun

voor verdere uitbreiding sterk afgenomen. De opname van Bulgarije en Roemenië in de Unie is gebeurd in strijd met de publieke opinie. Zowel de situatie in kandidaat-lidstaten als de gevolgen van uitbreiding voor de oude lidstaten versterken de noodzaak om uitbreiding van de Unie kritischer dan tot nu toe onder de loep te nemen. De combinatie van verdieping (waarbij de EU steeds meer macht en bevoegdheden krijgt) en verbreding (waarbij steeds meer landen lid worden) is niet langer te handhaven.

Op de korte termijn is verdere uitbreiding van de Unie niet wenselijk. Eerst dient de Unie afgeslankt en hervormd te worden. Uitbreiding van de Unie met de overgebleven drie kandidaat-lidstaten Kroatië, Turkije en Macedonië, heeft geen haast. Eerst zullen de problemen met betrekking tot die landen serieus moeten worden opgelost. Andere Europese landen dienen op korte termijn niet de status van kandidaat-lidstaat te krijgen. De aan de EU grenzende landen kunnen bij de Unie betrokken worden via het Europees Nabuurschapsbeleid. Dat nabuurschapsbeleid mag er niet op gericht zijn om die landen ondergeschikt te maken aan de belangen van de EU en ondernemingen uit EU-staten, maar moet ertoe bijdragen dat ze gemakkelijker en sneller op een gelijk niveau kunnen komen. Een b-lidmaatschap of een 'Europa van twee snelheden' wijzen wij af. Beter samenwerken met niet-lidstaten juichen we toe.

VOORSTELLEN VOOR EEN EVENWICHTIGER EUROPESE UNIE

Uitbreiding van de toetredingscriteria

Lidstaten die toe willen treden tot de EU moeten strikt voldoen aan de Kopenhagen-criteria. Volgens deze criteria moet een toekomstig lid een stabiele democratie hebben die de rechtsstaat, de eerbiediging van de mensenrechten en de bescherming van minderheden waarborgt. Verder moet de kandidaat de gemeenschappelijke regels en de EU-wetgeving overnemen en over een functionerende markteconomie beschikken. Dit laatste is van belang omdat de nieuwe lidstaat de vrije concurrentie in de Europese markt moet aankunnen. Het absorptievermogen was reeds onderdeel van de Kopenhagen-criteria, maar is in het verleden veronachtzaamd. In de toekomst moet dit criterium veel zwaarder meewegen. Dit houdt wat ons betreft in dat beoordeeld moet worden of de instellingen van de EU, de lidstaten en bevolkingen van de lidstaten gereed zijn voor die verdere uitbreiding. Pas nadat de Raad heeft vastgesteld dat uit de praktijk is gebleken dat aan alle criteria volledig wordt voldaan, kan een toetredingsdatum genoemd worden en kan het ratificatieproces in de verschillende lidstaten van start gaan.

Referendum over toekomstige uitbreidingen

Onderzoek naar aanleiding van het referendum over de Europese grondwet toont aan dat de uitbreiding met de 10 nieuwe lidstaten voor veel mensen een te snelle en te grote stap was. Om burgers meer bij Europa te betrekken en draagvlak voor de EU niet verder te laten eroderen is het noodzakelijk dat zij een stem krijgen bij dergelijke ingrijpende beslissingen. De Nederlandse bevolking moet via een bindend referendum inspraak krijgen over voorgestelde uitbreidingen. Een dergelijk referendum moet pas plaatsvinden als de kandidaat-lidstaat aan de criteria van Kopenhagen voldoet.

Meer financiële steun voor arme lidstaten

Veel lidstaten hebben profijt gehad van hun toetreding tot de EU. De arme EU-lidstaten blijven echter achter en verdienen daarom meer ondersteuning om hun economie en samenleving op een wenselijk niveau te brengen. De EU-structuurfondsen moeten exclusief voor deze landen beschikbaar worden. Tevens moeten deze lidstaten de mogelijkheid krijgen om een *braindrain* te voorkomen.

Reguleren vrij verkeer van werknemers

Een ongeremd verkeer van arbeidskrachten uit nieuwe EU-landen werkt ontwrichtend. Werknemers uit de nieuwe lidstaten worden uitgebuit, Nederlandse werknemers worden verdrongen en kleine ondernemers worden uit de markt geduwd. We moeten de grenzen dus

niet verder openen, maar juist grenzen stellen. Laten we eerst in Nederland de boel op orde brengen, illegaal werk bestrijden, gelijk loon voor gelijk werk garanderen en er voor zorgen dat alle mensen die nu nog aan de kant staan aan het werk komen, zoals werkzoekenden en mensen met een arbeidshandicap. Voor iedereen die toch in Nederland wil werken moeten de Nederlandse wetten en regels gelden. We kunnen een CAO-autoriteit laten controleren of buitenlandse werknemers krijgen waar ze recht op hebben. Ook zijn forse boetes op hun plaats: dan vervallen voor werkgevers de voordelen van het uitbuiten. Het is ook verstandig om bij het verlenen van tewerkstellingsvergunningen taaleisen te stellen. Vooral in sectoren als de bouw en bij productiewerk is het voor de veiligheid noodzakelijk elkaar te kunnen waarschuwen. En nu het onderscheid tussen een werknemer en zelfstandige steeds vager wordt, is het gerechtvaardigd dat zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) in sectoren als de bouw volledig gaan voldoen aan de Arbowet. Verder is het zaak de uitzendbranche op te schonen, te beginnen met de herinvoering van de vergunningplicht voor uitzendbureaus.

Voorlopig geen uitbreiding op de Balkan

Albanië, Bosnië-Herzegovina en Servië-Montenegro hebben uitzicht gekregen op EU-toetreding, maar hebben nog niet de status van kandidaat-lidstaat gekregen. Het perspectief van lidmaatschap fungeert vaak als stimulans voor democratische en economische hervormingen, respect voor mensenrechten en rechtsstaat. De EU exporteert zo stabiliteit, en dat is een goede zaak. Gedane beloften horen nagekomen te worden, omdat de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de Unie en Nederland niet ter discussie mag komen te staan. Maar de drang om zo snel mogelijk kandidaat-lid te worden, leidt ook tot overhaaste economische hervormingen en sociale verslechtingen. Verder moet er voor gewaakt worden dat er geen instabiliteit in de Unie wordt geïmporteerd. Het tekort aan draagvlak onder de bevolking in de lidstaten over de uitbreiding kan leiden tot instabiliteit. Daarom moeten deze landen toetredingsperspectief behouden, maar kan er van verdere stappen richting volwaardig lidmaatschap voorlopig geen sprake zijn. De EU moet deze aspirant-lidstaten met behulp van EU-gelden blijven ondersteunen in hun ontwikkeling, maar hen nog even op een afstandje te houden. Zo kunnen deze landen zich ontwikkelen totdat ze écht klaar zijn voor de EU, en de EU voor hen. Het is gebleken dat landen zich in de aanloop naar het lidmaatschap sneller en gemakkelijker hervormen dan na toetreding.

Hoofdstuk 5

Een vruchtbaar landbouwbeleid

Dat Europese samenwerking vruchten kan afwerpen bewijst het landbouwbeleid. Het Europese landbouwbeleid dat al sinds 1957 gevoerd wordt, heeft tot een geweldige explosie van de productie geleid. Het geldt als één van de peilers van de huidige Europese Unie. Bijna de helft van het Europese budget wordt aan landbouw uitgegeven en discussies over de veiligheid van voedsel naar aanleiding van het BSE-drama, de varkenspest en de vogelgriep vinden voor een belangrijk deel in Brussel plaats. Maar dit beleid is anno 2006 hopeloos achterhaald en ineffectief. Het heeft geleid tot handelsbelemmeringen, dierenmishandeling en het is een geweldige kostenpost op de Europese begroting geworden. Landbouwhervormingen op Europees niveau zijn daarom meer dan noodzakelijk. Hierbij dient natuurlijk wel rekening gehouden te worden met het belang van landbouw voor mensen; Europa moet voor een belangrijk deel zelfvoorzienend zijn zodat voedselvoorziening gegarandeerd kan worden. De discussie hierover is al enige jaren op gang, maar daadwerkelijke hervormingen zijn tot nu toe grotendeels uitgebleven.

De enige effectieve uitweg uit de huidige crisis is een radicale omvorming van het Europese landbouwbeleid. Uitgangspunten van het nieuwe landbouwbeleid zouden moeten zijn:

- a. de omschakeling van overproductie naar toereikende voedselvoorziening
- b. het garanderen van de voedselveiligheid en het welzijn van dier, mens en milieu
- c. het behouden van een boerenstand zowel op nationaal als op Europees niveau.

Elke regio in de wereld zou in principe zelf in staat moeten zijn om voor haar eigen voedselvoorziening te kunnen zorgen. Wij keren ons dan ook tegen het idee dat de wereldvoedselmarkt maar zoveel mogelijk opengegooid moet worden. Deze weg is niet heilzaam voor de boeren in Nederland en ook niet voor ontwikkelingslanden wier afhankelijkheid alleen maar zal groeien als zij omschakelen. Duurzame ontwikkeling komt écht tot stand wanneer ook deze landen voldoende voedsel voor de eigen bevolking produceren en niet – zoals nu al vaak het geval is – voedsel voor het Westen produceren en daarbij de noden van de eigen bevolking vergeten.

VOORSTELLEN VOOR EEN VRUCHTBAAR LANDBOUWBELEID

Landbouwsubsidies naar de boeren

Volgens het Landbouw-Economisch Instituut (LEI) houden elke dag zeven Nederlandse boerenbedrijven ermee op. Van de boeren die doorgaan, leven er vele in relatieve armoede. Tegelijkertijd ontvangen grote multinationals zoals Heineken, Nestlé en DSM miljoenen euro's aan landbouwsubsidies per jaar. Zo ontving Nestlé Nederland in de periode 1999-2003 zo'n 400 miljoen euro. Zelfs Schiphol kreeg landbouwsubsidie voor de aanleg van de Polderbaan.

Landbouwsubsidies zouden voortaan uitsluitend uitgekeerd moeten worden aan de agrariërs zélf, niet aan multinationals of verpachters. De steun die aan één agrariër kan worden uitgekeerd zou niet een modaal inkomen te boven moeten gaan. Hierdoor zal het grootschalige en industrieel boeren ook een stuk minder aantrekkelijk worden. De subsidies moeten losgekoppeld worden van productie, grondbezit en historische referentie en zouden juist duurzaam en diervriendelijk werken moeten stimuleren.

Subsidie voor 'groene' en 'blauwe' diensten

Boeren verlenen indirect een heleboel publieke diensten. Denk bijvoorbeeld aan het beheer van landschap, natuur en water ('groene' en 'blauwe' diensten), uitvoering van milieubeleid en bescherming van cultureel erfgoed. Voorkomen moet worden dat de beroepsgroep die 70 procent van ons nationaal territorium beheert, verdwijnt. Deze diensten komen ten goede aan de samenleving maar worden momenteel niet of nauwelijks vergoed. De SP stelt voor dat boeren een vergoeding ontvangen voor het verlenen van 'groene' en 'blauwe' diensten.

Betere regelgeving voor milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn

Er moet strengere regelgeving ontwikkeld worden op het gebied van milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Diertransporten moeten zo veel mogelijk worden tegengegaan door lagere maximumreistijden en het slachten van dieren zou in principe zo veel mogelijk in de eigen regio moeten plaatsvinden.

Overproductie ontmoedigen

Nu nog is er sprake van overproductie, bijvoorbeeld van granen en zuivel. Dat is ongewenst en het leidt tot onbedoelde neveneffecten. Om overproductie van landbouwproducten te ontmoedigen moet het quotasysteem dat grenzen stelt aan de productie worden uitgebreid.

Afschaffen exportsubsidies

Aan het gesubsidieerd dumpen van landbouwoverschotten in het buitenland moet een einde gemaakt worden door exportsubsidies af te schaffen. Tevens zouden ontwikkelingslanden meer mogelijkheden moeten krijgen om eigen markten te beschermen.

Preferentiële markttoegang voor ontwikkelingslanden

Om de Europese landbouwsector te prikkelen zich minder te richten op de wereldmarkt, moeten de tarieven op grensoverschrijdend handelsverkeer in stand worden gehouden. Preferentiële toegang voor ontwikkelingslanden moet tegelijkertijd worden uitgebreid. Ook moet de tariefescalatie voor deze landen worden gekeerd. Nu zijn de tarieven voor ruwe producten lager dan voor eindproducten. Om de ontwikkeling van de economieën in ontwikkelingslanden te stimuleren moet de import van eindproducten juist bevorderd worden.

Anything-but-Armsregeling uitbreiden

De Anything-but-Armsregeling, waarbij de 48 armste ontwikkelingslanden vrije toegang krijgen tot Europese markten, moet uitgebreid worden, zodat ook bijvoorbeeld de Highly Impoverished Poor Countries (HIPC-landen) hieronder vallen.

Landbouwproducten uit de WTO

De landbouwsector in ontwikkelingslanden zou uitgesloten moeten worden van de handelsliberalisering van de WTO. Ontwikkelingslanden moeten het recht hebben om hun eigen landbouwsector op te bouwen en te beschermen. Tegelijkertijd moeten lidstaten het recht krijgen om genetisch gemodificeerde landbouwproducten tegen te houden en om eisen te stellen aan producten op het vlak van dierenwelzijn en arbeidsomstandigheden.

Cofinanciering

Het landbouwbeleid moet in de toekomst (gedeeltelijk) uit nationale middelen gefinancierd worden. Op dit moment komen de landbouwsubsidies volledig uit Brussel. Maar via zogenaamde cofinanciering krijgt Nederland meer zeggenschap over het te voeren landbouwbeleid. Uit berekeningen blijkt dat bij 25% cofinanciering de netto positie van Nederland met ongeveer 170 miljoen euro per jaar verbetert.

Hoofdstuk 6

Een betaalbare Europese Unie

De totale uitgaven van de EU zijn de laatste jaren toegenomen tot bijna 100 miljard euro per jaar. Het Nederlandse aandeel in de ontvangsten over de periode tot en met 2006 zal niet veel veranderen. De bijdragen zullen echter wel gaan stijgen vanwege de kosten van de uitbreiding en een stijging bij de betalingen uit de structuurfondsen. Hierdoor zal de nettopositie in de jaren 2004-2006 verder verslechteren ten opzichte van het niveau van 2003. Nederland is al enige tijd een van de grootste nettobetalers in de EU. De bijdrage per hoofd van de bevolking steeg van 180 euro in 2003 naar 194 in 2004 terwijl voor 2006 een stijging wordt verwacht tot 250 of zelfs 300 euro. Het is een dringende noodzaak de uitgaven van de EU te beperken en de Nederlandse nettobijdrage aan banden te leggen. Wat dit laatste betreft heeft de Nederlandse regering inmiddels een miljard euro korting bedongen op de afdrachten van Nederland aan de EU vanaf 2007. Wat dit echter voor invloed zal hebben op de nettobijdrage van Nederland is vooralsnog niet duidelijk.

Naast een te ruim uitgavenpatroon zijn de Europese bestedingen ondoorzichtig. Voor de elfde keer op een rij is de Europese Rekenkamer in 2006 tot de conclusie gekomen dat het volstrekt onduidelijk is waar de EU haar geld aan uitgeeft. Op verzoek van de SP heeft minister Zalm al beloofd zijn Europese collega's onder druk te zetten hierover. Maar niet alleen Brussel valt iets aan te rekenen. De Algemene Rekenkamer stelde in 2006 in een vernietigend rapport dat er ook weinig zicht is op de besteding van de ruim 2 miljard euro die Nederland in 2004 van Brussel ontving.

VOORSTELLEN VOOR EEN BETAALBARE EU

Beperking EU-begroting

Bij een Europa met minder ambities hoort ook een ander financieel plaatje. De Europese begroting moet in de komende jaren niet groeien maar krimpen. In ieder geval mag de Europese begroting onder de huidige omstandigheden de grens van 1% van het Bruto Nationaal Inkomen (BNI) van de Unie niet overschrijden (in 2006 zo'n 860 miljard euro).

Bij afkeuring jaarrekening de bijdrage opschorten

Indien de Europese jaarrekening in de toekomst opnieuw door de Europese Rekenkamer wordt afgekeurd, zal Nederland moeten korten in haar bijdrage aan de EU. In het uiterste geval moet de bijdrage zelfs worden opgeschort. Indien het Europees Parlement de jaarrekening afkeurt moet de Europese Commissie haar verantwoordelijkheid nemen en opstappen. Om de transparantie van de besteding van EU-gelden in de lidstaten te verbeteren, worden lidstaten verplicht de bestedingen te verantwoorden.

Stabiliteitspact

Het 'stabiliteitspact' dat geldt voor alle landen die tot de 'eurozone' in de Europese Unie ho-

ren, verplicht de deelnemende landen om de inflatie, het overheidstekort, de overheidsschuld en de langetermijnrente te beperken. Zodoende wordt steeds verdergaande convergentie van de economieën van de deelnemende landen bewerkstelligd en kan de stabiliteit van hun gezamenlijke munt, de euro, worden bewaakt. Een stabiele euro is in het belang van alle deelnemers aan deze Europese Monetaire Unie. Die criteria beperken echter wel de keuzes voor de regeringen van de lidstaten. Zij worden door deze criteria gedwongen hun politieke handelen te doen passen binnen de grenzen van een uiterst geliberaliseerde markteconomie. De Europese Monetaire Unie heeft de traditionele bevoegdheden van een nationale regering afgeschafte of aan banden gelegd. De nationale monetaire bevoegdheden, die onder nationaal democratisch toezicht stonden, zijn overgedragen aan de politiek onafhankelijke Europese Centrale Bank. Landen die deel uitmaken van de eurozone, kunnen geen nationale monetaire maatregelen meer nemen (zoals devaluatie en rentestanden) en weten zich overigens sterk beperkt in hun mogelijkheden op nationaal niveau sociaal-economische maatregelen te nemen. De criteria voor overheidstekort en overheidsschuld kunnen lidstaten verplichten tot snelle en omvangrijke bezuinigingen, die ingaan tegen de wensen en behoeften van de eigen bevolking. Gebleken is dat niet alle lidstaten in gelijke mate aan de criteria van het stabiliteitspact worden gehouden door de Europese Commissie en de Europese Centrale Bank. Grote landen als Frankrijk en Duitsland krijgen aanzienlijk meer ruimte als het gaat om bijvoorbeeld overheidstekort en staatsschuld dan kleinere landen, zoals Nederland, Griekenland en Portugal, die al te maken kregen met de dreiging van torenhoge boetes bij niet-naleving van de criteria. Dat is niet aanvaardbaar. Alle lidstaten horen op gelijke wijze behandeld te worden. Indien er redenen zijn om de criteria aan te passen voor grote landen, dienen ook kleinere landen die ruimte te krijgen. Indien die ruimte niet aan kleinere landen gegund worden, horen ook de grote lidstaten er geen aanspraak op te kunnen maken.

Hervorming structuurfondsen

De subsidies die Nederland uit Brussel ontvangt zijn vaak bedoeld voor ondersteuning van projecten waar de noodzaak voor Europees initiatief ontbreekt. Wat is bijvoorbeeld de Europese noodzaak om vanuit Brussel meer dan 4 miljoen euro beschikbaar te stellen voor fietspaden in Drenthe? Waarin ligt het grensoverschrijdende belang om een geveltuinenwedstrijd in Amsterdam Oud-West te financieren met Europees geld? Als hier echt behoefte aan is, is het logisch dat dit door de Nederlandse overheid betaald wordt. In plaats van het rondpompen van geld uit de structuurfondsen tussen de rijke lidstaten kan dit geld beter ingezet worden als pre-toetredingssteun en om de nieuwe lidstaten uit Oost-Europa te ondersteunen in hun ontwikkeling.

Eén vergaderlocatie voor het EP

Voor de uitbreiding met tien nieuwe lidstaten in 2004 was er met het aanhouden van twee vergaderlocaties voor het Europees Parlement een jaarlijkse extra uitgave van 200 miljoen euro gemoeid. Sinds de uitbreiding zijn deze kosten nog veel hoger. Dat is weggegooid geld. Er moet een eind komen aan het maandelijks verhuiscircus tussen Brussel en Straatsburg en er dient definitief voor één locatie te worden gekozen. Zolang dat niet gebeurt, wordt er niet alleen geld verspild maar vooral ook het vertrouwen van burgers – die inmiddels samen één miljoen handtekeningen zetten om deze domme dubbelzetel te schrappen. En vertrouwen komt de Europese Unie toch al zo ruimschoots tekort!